

Anders

Ja

D66

Renkum

Verkiezingsprogramma 2010 – 2014

Anders

Ja

D66

Inhoud

1. Ruimtelijke ontwikkeling	4
2. Verkeer en vervoer	7
3. Onderwijs en kinderopvang	9
4. Duurzame ontwikkeling	10
5. Zorg en welzijn	13
6. Groen- en waterbeheer, natuur en landschap	15
7. Bedrijvigheid en werkgelegenheid	17
8. Kunst en cultuur	19
9. Veiligheid	21
10. Sport	22
11. Recreatie en toerisme	23
12. Burger en bestuur	24
13. Financiën en subsidiebeleid	26
14. De dorpen uitgelicht	28
15. Kandidatenlijst	30

Inleiding en speerpunten

Wie wil er níét in de gemeente Renkum wonen? Renkum is een prachtige gemeente gelegen in de Veluwezoom en aan de rivier de Rijn. Er is volop natuurschoon en er zijn veel voorzieningen. Er is kunst, cultuur, sport en werkgelegenheid, er is onderwijs en op korte afstand een universiteit, hogeschool en voorzieningen die alleen grote steden kunnen bieden. D66 wil dat Renkum een fijne gemeente blijft om in te wonen en zal zich in de komende bestuursperiode inzetten om het woon- en werkklimaat in deze gemeente nog verder te verbeteren.

De gemeente heeft veel taken die ze moet uitvoeren. Op enkele uitzonderingen na is er bij al deze taken ruimte voor de politiek om eigen accenten te leggen. De financiële situatie van onze gemeente maakt het extra nodig dat bij die afweging ook de kosten worden meegewogen. Dat wordt voor een deel veroorzaakt door de economische crisis die ook aan onze gemeente niet voorbij gaat.

Naast de uitvoering van de gemeentelijke taken ziet D66 voor de overheid een belangrijke rol weggelegd in het bij elkaar brengen van mensen en organisaties en hen te stimuleren tot nieuwe activiteiten en ontwikkelingen die ons welzijn bevorderen. Daarbij beschermt de gemeente datgene wat bescherming nodig heeft.

Wij gaan uit van de vrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van mensen en zijn solidair met mensen die het niet zelf af kunnen. Ook daar ligt een belangrijke taak voor de gemeente.

U als inwoner van de gemeente Renkum moet weten waar u met D66 aan toe bent. De belangrijkste speerpunten geven wij hieronder weer, u leest in dit verkiezingsprogramma hoe de speerpunten worden uitgewerkt.

D66 zet in op:

- **Het behouden van het groene karakter.**
- **Levendig houden van de gemeente.**
- **Stimuleren van de lokale economie.**
- **Een lokaal klimaatbeleid met ambitie.**
- **Versterken van het wederzijds vertrouwen; van de inwoners in de gemeente en van de gemeente in de inwoners.**

D66 Renkum zet in op de volgende speerpunten:

1. Het groene karakter behouden

Bij elke te nemen beslissing in het kader van ruimtelijk beleid dient het behoud of de verbetering van het openbaar groen en natuur en landschap een van de belangrijkste afwegingskaders te zijn.

2. Levendig houden van de gemeente

D66 is er niet van overtuigd dat onze gemeente grote krimp van de bevolking te wachten staat. Als de gemeente aantrekkelijk is voor jonge gezinnen blijven de voorzieningen in stand en daar profiteren ook andere bevolkingsgroepen van. D66 wil dan ook geen beleid maken op krimpscenario's en wil D66 wel werken aan levendige en veilige dorpen.

3. De lokale economie stimuleren

De huidige economische situatie maakt het eens te meer nodig dat de gemeente Renkum een visie heeft op de lokale economie. Kennis van het lokale bedrijfsleven en goede contacten met bedrijven en werkzoekenden zijn onontbeerlijk om de juiste maatregelen te nemen.

4. Een lokaal klimaatbeleid met ambitie

D66 wil een gemeentelijk klimaatbeleid dat ambitieus is en toch ook realistisch. Iedereen wordt uitgedaagd hieraan deel te nemen. Voor de gemeente is een belangrijke voortrekkersrol weggelegd.

5. Versterken van het wederzijdse vertrouwen; van de inwoners in de gemeente en van de gemeente in de inwoners

D66 ziet het als haar taak om de wijze waarop het beleid in de gemeente tot stand komt meer open en transparant te maken en zo het wederzijds vertrouwen van burgers en bestuur te bevorderen.

De uitwerking van de speerpunten vindt u in het hele programma omdat veel zaken met elkaar te maken hebben. Maar de meeste informatie over speerpunt 1 vindt bij Groen-, Waterbeheer, Natuur en Landschap, speerpunt 2 bij Ruimtelijke Ontwikkeling en De dorpen uitgelicht, speerpunt 3 bij Bedrijvigheid en Werkgelegenheid, speerpunt 4 bij Duurzame Ontwikkeling en speerpunt 5 bij Burger en Bestuur.

1. Ruimtelijke ontwikkeling

De hoge kwaliteit van het groen en de architectuur in de gemeente Renkum wordt door praktisch alle inwoners in het hart gesloten. Deze omgeving dient dan ook met zorg en respect te worden beheerd, met behoud van het dorpse karakter.

D66 is voor individuele vrijheid, maar wel met een zeker maatschappelijk bewustzijn. De vrijheid wordt begrensd door andere belangen zoals woonkwaliteit van omwonenden, bouwkundige harmonie, effect op natuur en landschap.

Een aantal bouwplannen heeft grote weerstand opgeroepen bij de bevolking. Dat heeft geleid tot vertraging of tot het afgelasten van plannen. Ook leidde dit soms tot een juridische strijd waar geen enkele partij beter van is geworden. De gemeente en andere opdrachtgevers moeten eerst draagvlak creëren voordat overeenkomsten met ontwerpers of aannemers worden vastgelegd (zie ook hoofdstuk 12. Burger en Bestuur).

Bouwplannen moeten passen in de omgeving en mogen niet ten koste gaan van ruimte die op een andere waardevolle manier wordt benut. D66 wil de hoeveelheid papier die nodig is voor het verkrijgen van vergunningen verminderen en meer investeren in goed overleg over ontwerp en uitvoering.

- D66 wil meer openheid van het bestuur en burgers al in de initiërende fase betrekken bij het maken van (bouw-)plannen.
- D66 wil meer verrassende en afwisselende architectuur in nieuwbouwplannen.

Ruimtelijke kwaliteit

De gemeente Renkum is aantrekkelijk voor mensen met een groene woonvoorkeur. Ook toekomstige generaties moeten van deze groene omgeving kunnen genieten. Respect voor de natuurlijke omgeving begint al jong met fysiek contact door buiten op het gras te spelen, bloemen te plukken, het bekijken van planten, bomen en dieren. Ook voor het klimaat, de lucht die we inademen en de beleving van de seizoenen zijn planten en bomen belangrijk. D66 wil geen verstening van de openbare ruimte. Verstening geeft verarming en verloedering van het straatbeeld, het regenwater wordt niet meer vastgehouden, er is meer hinder van wind en geluid en er zijn minder vogels en andere dieren.

- Bestemmingsplannen moeten passen in het groene en dorpse karakter van de gemeente.
- D66 wil het aantal reclameborden langs de openbare weg terugdringen.

Wonen en bevolkingsopbouw

D66 wil een beter functionerende en gevarieerdere woningmarkt. Hiervoor is het van belang om de juiste woning op de juiste plaats te bouwen. Binnen de gemeente Renkum is geen ruimte voor uitbreiding zonder natuur op te offeren, daarom is D66 tegen grootschalige uitbreidingen. De gemeente Renkum heeft eerder dan de meeste andere gemeenten een

Met nieuwe gezinnen kan de voorspelde krimp binnen onze gemeente worden beperkt

periode van vergrijzing en beperkte bevolkingsgroei doorgemaakt. De gevolgen van de krimp zullen volgens D66 dan ook beperkt zijn.

Voor het bevorderen van een evenwichtige bevolkingsopbouw en het behoud van voorzieningen is het belangrijk dat er voldoende geschikte woningen zijn voor gezinnen. In de naoorlogse periode zijn veel woningen gebouwd die nu klein en onpraktisch worden gevonden. Omdat er weinig nieuwe woningen per jaar bij kunnen worden gebouwd is het van belang de woningen in de bestaande voorraad beschikbaar te maken voor gezinnen. Met nieuwe gezinnen kan de voorspelde krimp binnen onze gemeente worden beperkt. Vervanging van verouderde woningen door moderne woningen en 'rood voor rood' (nieuwbouw op locaties waar nu ook gebouwen staan) kunnen de doorstroming bevorderen. Alle mogelijke stimuleringsmaatregelen, waaronder de starterslening, moeten worden aangewend om (startende) gezinnen aan te moedigen in Renkum te blijven of zich hier te vestigen.

De gemeente Renkum heeft te maken met een woningverdeling van 50/50 die met de Stadsregio overeengekomen is. Dit betekent dat van de nieuw te bouwen woningen de helft uit sociale huur- en koopwoningen moet bestaan. Door hoge grondprijzen en bouwkosten is het onmogelijk om sociale (huur-) woningen te bouwen zonder in een project ook dure vrije sectorwoningen te bouwen. Door deze maatregel ontstaat er een tekort in het middensegment, waar juist behoefte aan is.

D66 wil de door de Stadsregio opgelegde 50/50 verhouding dan ook vervangen door een verhouding die meer aansluit bij de vraag vanuit de markt.

D66 vindt wel dat er nog steeds sociale (huur-) woningen moeten worden gebouwd, waarbij bestaande (huur-) woningen dan deels kunnen worden verkocht aan startende gezinnen, zodat er doorstroming op gang komt. Voor de verkoop van bestaande huurwoningen is een afspraak met de woningcorporatie noodzakelijk. De vraag naar nieuwe woningen moet aansluiten bij de marktvrage en de locatie. Deze vraag moet voortdurend gevolgd en bijgehouden worden.

- D66 spant zich in om de voorzieningen en een evenwichtige bevolkingsopbouw op peil te houden door geschikte woningen voor gezinnen te realiseren.
- D66 wil de doorstroming bevorderen en de stimuleringsmaatregelen, waaronder de starterslening, nadrukkelijker onder de aandacht brengen.
- De 50/50 verhouding vrije sector/sociale huur en koop moet vervangen worden door een verhouding waarin meer aansluiting bij de marktvrage wordt gevonden.

Sociale structuur

De sociale structuur van een wijk is belangrijk voor de leefbaarheid, het tegengaan van eenzaamheid en het gevoel van veiligheid. De architectuur speelt ook een rol bij de inrichting van de openbare ruimte. Zicht op de straat, speelgelegenheid, mogelijkheden voor sociale contacten, een combinatie van wonen en werken verhogen een duurzame manier van leven. Er zijn steeds meer alleenstaanden, daarom moet ook gekeken worden naar mogelijkheden van wonen in groepsverband.

- D66 wil bij het vormgeven en inrichten van wijken meer aandacht voor het verbeteren van de sociale structuur.

Honden

Honden en kinderen willen in het gras kunnen spelen en rennen, maar honden doen meer. Hondenpoep is een van de grootste ergernissen in de woonomgeving. De hondenbelasting is de laatste jaren onevenredig verhoogd en staat niet in relatie met uitlaat- en speelplekken voor honden.

- De gemeente moet duidelijk aangeven waar honden los mogen lopen en kunnen worden uitgelaten. In uitlaatzones moeten depodogs worden aangebracht. Daarbuiten moet streng worden gehandhaafd.

2. Verkeer en vervoer

Als één van de weinige partijen vraagt D66 consequent aandacht voor het onderwerp Verkeer en Vervoer. Renkum heeft problemen rond doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Een deel van de problemen komt door het regionale verkeer dat dwars door onze gemeente gaat. Een ander deel wordt door ons eigen verkeersgedrag veroorzaakt. De verantwoordelijkheid om de problemen op te lossen ligt dan ook zowel bij de gemeente als bij de bewoners zelf.

- D66 wil een actievere opstelling van de gemeente Renkum naar omliggende gemeenten, Stadsregio en provincie ter verbetering van de verkeersafwikkeling en het openbaar vervoer.

Openbaar vervoer

De buurtbus is een groot succes en heeft ook een belangrijke sociale functie. D66 wil dat de buurtbus wordt uitgebreid naar Heesum en Renkum. Deze dorpen moeten ook een betere busverbinding krijgen naar het station Ede-Wageningen door aansluiting op de milieuvriendelijke buslijn van de Valleilijn. D66 wil een station bij Arnhem Buiten (voormalig KEMA-terrein) en elk half uur een stop in Oosterbeek en Wolfheze. Maar heeft het wel zin deze wensen te uiten als niet eens het huidige niveau van het openbaar vervoer gewaarborgd is? Door nieuwe regionale aanbestedingen in 2010, uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem-Nijmegen, kan Renkum zelfs bus- en treindiensten verliezen.

- D66 wil dat de gemeente zich inzet om het niveau van het openbaar vervoer te behouden en uit te breiden. Een stevige lobby richting de Stadsregio is daarvoor noodzakelijk.
- D66 wil de buurtbus uitbreiden naar Renkum en Heesum.
- D66 wil een nieuw treinstation bij Arnhem Buiten.

Verkeersveiligheid

Renkum kent enkele aantoonbaar onveilige verkeerssituaties, zogenaamde hotspots. Daar moet zo snel mogelijk iets aan gedaan worden. Een aantal hotspots ligt op provinciale wegen. Deze moeten met financiële steun van de provincie in kaart gebracht worden en worden verbeterd. De kruising Utrechtseweg-Bennekomseweg is heel onoverzichtelijk. Naast aanpassingen aan de weg moet ook de maximumsnelheid worden verlaagd.

Speciale aandacht vraagt de verkeerssituatie rond scholen. Schoolzones moeten veilig ingericht zijn voor voetgangers en fietsers. In de hele gemeente moeten ook gehandicapten en ouderen zich veilig kunnen verplaatsen. D66 wil verkeerseducatie voor jong en oud, zij zijn de meest kwetsbare verkeersdeelnemers. Regelmatige handhavingsacties door politie blijven noodzakelijk. Toch kan verkeersveiligheid door alle maatregelen niet gegarandeerd worden. Verkeersdeelnemers dragen ook verantwoordelijkheid voor de veiligheid en van hen wordt verwacht dat zij zich gedragen en zich aan de regels houden. Dat fietsen zonder licht in onze bossige gemeente onveilig is dient iedere fietser zich te realiseren.

De gemeente Renkum moet actief en betrokken op plannen uit de omgeving inspelen

Het onderhoud van wegen is een kerntaak van de gemeente, daar is geen discussie over mogelijk. D66 bepleit het gebruik van materialen die onderhoudsvriendelijk en daardoor kostenbesparend zijn. De gemeente dient alert te blijven op situaties die gevaar opleveren voor de weggebruiker en die door onderhoudsmaatregelen verholpen kunnen worden.

- D66 wil veilige verkeerssituaties bij scholen en aanpak van locaties waar de meeste ongevallen gebeuren.

Bereikbaarheid en doorstroming

Het gebruik van de auto neemt de komende jaren nog steeds toe en daarmee ook het aantal opstoppingen. Ze zijn een bron van ergernis en hinder (lucht, geluid). Een deel van deze knelpunten wordt veroorzaakt door plannen van omliggende gemeenten, Stadsregio, provincie en niet te vergeten het rijk (A50). Aan de oostkant van Oosterbeek is Arnhem bezig met het maken van plannen voor het voormalige KEMA-terrein. D66 wil dat de gemeente Renkum alert en betrokken op de Arnhemse plannen inspeelt. D66 wil een stevige lobby op alle niveau's om de verkeersknelpunten op te lossen. Door bovendien meer te investeren in het openbaar vervoer kunnen bestaande knelpunten worden verminderd. Het college beloofde de Benedendorpsweg in 2006 te vernieuwen. Dat is nog steeds niet gebeurd. Op de Benedendorpsweg moeten voldoende verkeersremmende maatregelen worden genomen en moet de veiligheid voor fietsers worden verbeterd.

- De Benedendorpsweg moet in 2010 worden vernieuwd.
- Het afwaarderen van wegen kan alleen plaatsvinden na zorgvuldige weging van alle belangen, zoals het effect op andere wegen.
- Daarom is D66 tegen het afwaarderen van de Bilderberglaan tussen Wolfheze en Oosterbeek.

Fietsen

Fietspaden zijn er voor recreatief gebruik en voor woonwerk- en schoolverkeer. D66 wil de kwaliteit, de veiligheid en de verlichting van de fietspaden verder verbeteren. Het is goed dat voor fietspaden onderhoudsvriendelijk materiaal wordt gebruikt. De nieuwe materialen en afmetingen verhogen ook de veiligheid.

In de verbindingen Oosterbeek-Doorwerth en Doorwerth-Wolfheze kan de aansluiting tussen de verschillende fietspaden worden verbeterd. D66 wil dat langs de spoorbrug een fietsbrug wordt aangelegd.

Parkeren

D66 is voor het gebruiken van de fiets en het openbaar vervoer, maar beseft dat in onze heuvelachtige gemeente de auto ook een geschikt vervoermiddel is. Parkeren is vaak een onderschat onderdeel van elk (nieuw) project. Ook in woongebieden zorgen geparkeerde auto's buiten de vakken voor irritatie en voor onveilige situaties als hulpdiensten er niet meer door kunnen. D66 is voor het hanteren van reële normen als het gaat om aantallen parkeerplaatsen. Van de bewoners mag worden verwacht dat ze hun auto's op de daartoe aangewezen plaatsen zetten. D66 is voor handhaving van de parkeerschijf in de bestaande zones in Oosterbeek en Renkum. Dit is in lijn met de wens om het winkelbestand aantrekkelijk te houden (zie ook de hoofdstukken 1. Ruimtelijke Ontwikkeling en 7. Bedrijvigheid en Werkgelegenheid). In Oosterbeek moet wel meer ruimte komen voor langparkeeders, onder andere bij het station.

3. Onderwijs en kinderopvang

D66 is dé onderwijspartij bij uitstek, maar de invloed van de gemeente op de inhoud van het onderwijs is beperkt. De gemeente kan wel een belangrijke rol spelen bij het bij elkaar brengen van mensen, organisaties en verenigingen die iets voor het onderwijs kunnen betekenen. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de schoolgebouwen.

Tweeverdieners en kinderen

Bij veel moderne 'spitsuurgezinnen' gaan de kinderen naar (buitenschoolse) opvang. Voorzieningen zoals peuterspeelzalen en sportverenigingen staan voor de uitdaging om met deze ontwikkelingen mee te groeien. Steeds meer ouders kiezen voor dagopvang in plaats van peuterspeelzalen. D66 vindt dat zolang er vraag is naar peuterspeelzalen deze met hulp van de gemeente moeten blijven bestaan. Ze zijn een waardevolle aanvulling op de ontwikkeling van jonge kinderen. Kinderdagverblijven, (sport-, muziek-) verenigingen en peuterspeelzalen dienen in samenspraak met ouders hun diensten zodanig op elkaar af te stemmen, dat kinderen tussen 8 en 18 uur voldoende rust, goede voeding, mentale verzorging, creatieve en sportieve beweging krijgen. Samenwerking tussen alle partijen die met kinderen werken komt niet altijd vanzelf tot stand.

- Ouders, scholen en verenigingen worden aangemoedigd om nieuwe vormen van kinderopvang en jongerenbegeleiding te ontwikkelen.
- D66 ziet voor de gemeente een regierol weggelegd om de partijen bij elkaar te brengen en voor een goede afstemming te zorgen.

Schoolgebouwen

De gemeente is verantwoordelijk voor de schoolgebouwen. D66 wil dat nieuwe gebouwen voldoen aan eisen van duurzaamheid (zie ook hoofdstuk 3. Duurzame Ontwikkeling). Het binnenklimaat van scholen moet goed zijn; voldoende frisse lucht is gezond voor opgroeiende kinderen. De buitenruimte moet geschikt zijn om in te bewegen en samenspel te ontwikkelen. Ruimtes moeten genoeg elementen bevatten die de fantasie kunnen prikkelen. D66 is geen voorstander van verdere schaalvergroting. Wel kunnen verschillende scholen in één complex worden ondergebracht, waarbij het gezamenlijke gebruik van ruimtes mogelijk is. De schoolgebouwen kunnen, met goede afspraken, ook voor buitenschoolse opvang worden gebruikt. De nieuwbouw van twee bredescholen heeft voor forse overschrijding van kosten gezorgd. Door duidelijke afbakening van verantwoordelijkheden en afspraken rond kostenbeheersing mag het niet meer voorkomen dat dergelijke projecten zo uit de hand lopen (zie ook hoofdstuk 13. Financiën).

4. Duurzame ontwikkeling

D66 vindt dat de gemeente Renkum een voortrekkersrol op zich moet nemen met betrekking tot duurzame ontwikkeling. Naast aanpassingen in de eigen organisatie moeten alle inwoners en bedrijven actief betrokken worden bij het halen van onze eigen milieudoelstelling.

Voortrekkersrol

De gemeente dient structureel over de mogelijkheden en de resultaten van haar klimaatbeleid te communiceren met alle relevante partijen en alle inwoners. Bij deze communicatie worden inwoners geïnformeerd en gestimuleerd om zelf maatregelen te nemen, bijvoorbeeld de aanschaf van energiezuinige apparatuur, warmte-isolerend glas, tochtstrippen, 100 % duurzaam opgewekte elektriciteit, het verminderen en gescheiden aanleveren van afval.

Voorlichting aan bedrijven over innovatieve ontwikkelingen kan worden verstrekt door het bedrijvenloket (zie hoofdstuk 7. Bedrijvigheid en Werkgelegenheid).

- De gemeente Renkum moet als groene en welvarende gemeente een voortrekkersrol vervullen om de lokale milieubelasting te verlagen, bijvoorbeeld met het opwekken van duurzame energie, energieneutraal bouwen en regionaal hergebruik en recycling van reststromen.

Om deze rol goed uit te voeren is het nodig dat de gemeente eerst haar totale milieubelasting (ecologische voetafdruk) in kaart brengt en van daaruit doelstellingen formuleert waar en in welke mate de milieubelasting (waaronder beperking van CO₂ - emissies) moet worden verlaagd. Ieder gemeentelijk project moet gepaard gaan met een duurzaamheidsplan, waarin mogelijkheden voor verduurzaming worden voorgesteld. Het college moet worden uitgedaagd om de afrekening van elk project zowel wat betreft begroting als duurzaamheid met succes te doorstaan.

De gemeentelijke klimaatdoelstelling

Energiebesparing staat voorop: wat we niet gebruiken, hoeven we ook niet op te wekken. D66 streeft naar een besparing van het energiegebruik binnen de gemeentegrenzen met 3 % per jaar met ingang van 2010. Met deze 3 % doelstelling volgt Renkum de Prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid van SenterNovem en is zo een 'voorlopende' gemeente.

In 2012 dient minimaal 10 % van alle energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt duurzaam opgewekt te zijn. Dit percentage is gerelateerd aan de doelstelling van een voorlopende gemeente. D66 wil dit bereiken door te participeren in projecten om lokaal en/of regionaal energie op te wekken. Binnen de gemeente moeten vormen van duurzame energieopwekking worden gestimuleerd, zoals zonne-energie, warmte-koude-opslag in de bodem, energie uit vergisting van rioolslib of biomassa. Op het gebied van biomassa kan de gemeente nog een slag maken door groenbeheer, afval- milieu- en klimaatbeleid op elkaar af te stemmen. Het gft-afval en snoeihout van particulieren, alsmede

D66 wil

- **Als groene welvarende gemeente een voortrekkersrol vervullen om de lokale milieubelasting te verlagen.**
- **Met ingang van 2010 voor de 3% doelstelling van de Prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid hanteren.**
- **Dat in 2012 minstens 10% van het energiegebruik binnen de gemeente duurzaam wordt opgewekt.**

het groenafval uit akker- en tuinbouw en het gemeentelijk groenonderhoud kan anders ingezameld en verwerkt worden. De gemeente kan daarnaast participeren in grotere bestuurlijke samenwerkingsverbanden om duurzame energie op te wekken, bijvoorbeeld met het installeren van een waterkrachtinstallatie bij de stuw van Driel in samenwerking met het rijk, of door participatie in biomassa-, geothermische of windprojecten in regioverband.

- D66 kiest met ingang van 2010 voor de 3 % doelstelling van de Prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid waarmee Renkum een voorlopende gemeente wordt.
- D66 wil dat in 2012 minstens 10% van het energiegebruik binnen de gemeente duurzaam wordt opgewekt.

Vormen van energiebesparingen

Alle energiemaatregelen die de gemeente zelf kan treffen en die zich binnen 15 jaar terugverdienen worden uitgevoerd. Dat geldt voor maatregelen aan bestaande gebouwen en nieuwbouw. Nieuwe woningen en gebouwen kunnen 20 % energiezuiniger gebouwd worden dan de huidige norm. Dat kan door een combinatie van hoogwaardige isolatie, energiebesparende installaties en door het op wijkniveau koppelen van vraag en aanbod van restwarmtestromen. Welstandsregels betreffende het aanbrengen van zonnepanelen worden aangepast.

In de gemeente staan veel woningen die voor of kort na WOII zijn gebouwd en niet erg energiezuinig zijn. Daarom moeten particuliere woningbezitters worden gestimuleerd energiebesparende maatregelen te nemen. De gemeente kan dit doen door het vormen van een eigen fonds met bijbehorende regels of door te wijzen op landelijke regelingen, bijvoorbeeld het Isolatiefonds van de SVN (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten).

De lokaal opererende woningcorporatie moet worden gestimuleerd energiebesparende investeringen te doen in het woningbestand. Door verlaging van energielasten en verhoging van huren blijven de woonlasten voor de huurder gelijk.

- D66 wil duurzame investeringen die zich in de loop van de tijd terugverdienen en die een bijdrage leveren aan onze leefomstandigheden en het klimaatbeleid.

De eigen organisatie

De gemeente koopt al groene stroom in. Ook andere producten moet de gemeente duurzaam inkopen, bijvoorbeeld gecertificeerd hout. D66 bepleit een gefaseerde aankoop van zuinige voertuigen die op duurzame brandstof rijden.

Ambtenaren moeten worden gestimuleerd de eigen auto voor het woon-werkverkeer te laten staan. Dat kan door aanpassing van de reiskostenvergoeding, waarbij het fietsgebruik en het gebruik van openbaar vervoer wordt beloond.

D66 wil dat raads- en commissieleden de beschikking krijgen over een e-reader zodat raads- en commissiestukken alleen nog digitaal aangeleverd hoeven te worden.

Afval

De gemeente dient zichtbaar te maken hoeveel en wat voor afval wordt geproduceerd. Aan de hand daarvan kan worden bepaald hoe de hoeveelheid afval verminderd kan worden en duurzaam worden verwerkt. Verwerking in de regio voorkomt lange ritten met (milieuvriendelijke) vrachtwagens. Het afvalbrengstation Veentjesbrug functioneert goed en blijft wat D66 betreft een belangrijke schakel in het afvalbeleid.

De recent in gang gezette proef voor het gescheiden ophalen van plastic afval juicht D66 toe. D66 wil dat dit definitief wordt ingevoerd en dat gezocht wordt naar de voor de inwoners meest wenselijke vorm van inzameling.

Geluid en lucht

De A50, de N225, drukke lokale wegen en de spoorweg veroorzaken voor een deel van de gemeente geluidhinder en fijnstof. De gemeente moet alle inspraakmogelijkheden gebruiken om deze zaken te beperken.

Er zijn in de gemeente succesvolle actiegroepen die onderzoek doen, maatregelen afdwingen en zelfs meewerken aan de uitvoering van projecten. De gemeente dient deze lovenswaardige initiatieven te blijven ondersteunen.

Lichtvervuiling

D66 wil waar dat mogelijk is de openbare verlichting dimmen tussen middernacht en de vroege ochtend. Dat is beter voor het milieu en voor de dieren. Het mag echter niet leiden tot vermindering van de (verkeers-)veiligheid.

Waterkwaliteit

Zie hoofdstuk 6. Groen- en Waterbeheer, Natuur en Landschap.

5. Zorg en welzijn

D66 ziet het liefst een samenleving waarin mensen eigen keuzes maken omtrent samenleven, zorgen en werken. Individuele verschillen worden gerespecteerd. Uitgangspunt van de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) is dat iedereen moet kunnen functioneren en participeren in de samenleving. Voorzover dat niet lukt en men daar niet zelf in kan voorzien moet hulp geboden worden.

Het grote aantal ouderen in onze gemeente maakt dat de uitvoering van de WMO van grote betekenis is voor veel mensen. D66 wil een integraal ouderen- en gehandicaptenbeleid. In de WMO-adviesraad zijn diverse groepen betrokkenen vertegenwoordigd, die het gemeentelijke beleid toetsen. Het is nodig dat ook de praktische problemen waar ouderen en gehandicapten tegenaan lopen worden onderzocht. Daarbij is het goed gebruik te maken van ervaringsdeskundigen, in een platform waarin ouderen en gehandicapten deelnemen.

Mensen die niet zonder ondersteuning kunnen moeten daadwerkelijk geholpen worden. Waar professionele hulp nodig is, mag dit niet langdurig op de schouders van mantelzorgers terecht komen. Op hen rust vaak al een te zware taak.

- D66 bepleit een integraal gehandicapten- en ouderenbeleid, dat tot stand komt met de betrokkenen zelf en met de WMO-adviesraad.
- Mantelzorgers moeten ook tijd hebben om deel te nemen aan de samenleving.

De uitgaven vanwege de zorg- en hulpverlening hebben noodzakelijkerwijs een open eind. Dat heeft te maken met het toenemende aantal aanvragen van woningaanpassingen en hulpmiddelen. Ook de (Europese) aanbestedingsregels vragen specifieke deskundigheid en werken kostenverhogend. D66 wil dat gezocht wordt naar mogelijkheden om het aanbestedingstraject goedkoper te maken. Bijvoorbeeld door het verkleinen en het goed omschrijven van opdrachten waar kleinschalige zorgaanbieders op inschrijven.

D66 is voorstander van het waar mogelijk combineren van huishoudelijke hulp met andere aspecten van zorg. De administratie van het PGB (persoonsgebonden budget) moet voor de cliënt hanteerbaar zijn en de cliënt moet niet verplicht worden gebruik te maken van de zorgaanbieder(s) die de gemeente heeft uitgekozen.

D66 vindt het belangrijk dat meer ouderen en gehandicapten deelnemen aan 'gewone' activiteiten (zie hoofdstuk 13. Financiën en Subsidiebeleid). Veel ouderen zijn actief als begeleider of als vrijwilliger, daaraan moet geen opgelegde leeftijdsgrens zijn. De maatschappij heeft actieve ouderen nodig!

De informatievoorziening over de (on-)mogelijkheden met betrekking tot zorg is op de goede weg, maar kan beter. Er moet duidelijke schriftelijke informatie zijn, ook in de gemeentegids. Het zorgloket van de gemeente moet goed bereikbaar zijn. Het loket moet zelf de vragen kunnen beantwoorden en actief voorlichting geven. Steeds meer ouderen maken gebruik van internet. Informatie via internet moet goed vindbaar en begrijpelijk zijn.

- Een goed toegerust zorgloket en heldere schriftelijke informatie moet ouderen wegwijs maken waardoor men zelf eigen keuzes in de zorg kan maken.

Mensen met een uitkering

Deelname aan de samenleving stimuleren heeft betrekking op meerdere doelgroepen. Het is goed dat er voor mensen met een uitkering reïntegratietrajecten zijn ontwikkeld, vooral voor mensen met een redelijke kans op werk. Voor mensen met weinig kansen op een volledige baan moet deelname aan vrijwilligerswerk worden gestimuleerd.

Nieuwe Nederlanders

Mensen die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen komen uit zoveel landen en culturen en hebben zulke verschillende capaciteiten, dat het niet mogelijk is het taalprobleem met een cursuspakket en een examen op te lossen. De gemeente is op de goede weg door met scholing, maatwerk en vrijwilligerswerk deelname aan onze samenleving te stimuleren.

- D66 ziet een samenleving met meerdere culturen als een verrijking, vindt het aanleren van het Nederlands belangrijk, maar een taalexamen halen iets dat niet kan worden verplicht.

Jongeren

Jongeren die in problemen zijn gekomen, hebben veel te maken met wachtlijsten. Nu is een centrum voor jeugd en gezin door het rijk opgedragen beleid. D66 hoopt dat hierdoor sneller en adequaat kan worden begeleid en bijgestuurd. In de komende jaren moet blijken of dit werkt.

Jongeren en alcohol is een probleem dat regionaal aandacht vraagt, waarbij stevige maatregelen gewenst zijn om vandalisme en ander ongewenst gedrag te beteugelen (zie ook hoofdstuk 9. Veiligheid).

6. Groen- en waterbeheer, natuur en landschap

De ligging van de gemeente Renkum is in Nederland uniek te noemen doordat ze ligt in het overgangsgebied tussen de stuwwal en het rivierlandschap. Door de grote verscheidenheid van landschappen is er op natuurgebied in de gemeente buitengewoon veel te beleven. Het behoud van dit groene karakter is een speerpunt van D66. Het is van belang voor de inwoners van de gemeente maar ook voor recreanten en toeristen.

Groenbeheer

Het groenbeheer kent verschillende maten van intensiteit. Als bij zichtlocaties gekozen wordt voor beplanting die meer onderhoud vergt, moet dit onderhoud ook goed worden uitgevoerd. Om de kosten in de hand te houden moet op meer andere plaatsen gekozen worden voor beplanting die weinig onderhoud nodig heeft. Er kunnen ook afspraken over onderhoud van openbaar groen met aanwonenden worden gemaakt. Dit moet wel worden vastgelegd om onduidelijkheden op termijn te voorkomen.

- D66 wil dat het groenbeheer inzichtelijk wordt gemaakt op wijkniveau. Daar hoort ook een financiële onderbouwing bij.

Waterbeheer

In de gemeente zijn veel sprengen en beken met schoon kwelwater van het Veluwemassief. Het is belangrijk de kwaliteit en de kwantiteit van het water goed op peil te houden. Verdroging (op de hele Veluwe een probleem) en concentraties stikstof en fosfaat vormen belemmeringen voor natuurontwikkeling. In een aantal sprengen is de waterloop al verbeterd waarbij water langer wordt vastgehouden en zichtbaarder gemaakt. Dit werk moet worden voortgezet, in samenwerking met het waterschap. Het is voor de waterkwaliteit ook belangrijk om lekkende riolen aan te pakken. Op plaatsen waar het afgekoppelde hemelwater tot overlast leidt, moet dit snel worden verholpen.

Bij bestemmingsplanwijzigingen moet de watertoets een prominentere rol krijgen; doel is om de nadelige effecten voor het grondwater tot een minimum te beperken.

Natuur en landschap

In 2005 heeft de gemeente een LOP (Landschaps Ontwikkelings Plan) vastgesteld. Het is een ambitieus plan waarmee de gemeente verder wil gaan dan alleen behoud en bescherming van natuur en landschap. D66 zal zich inzetten om de mooie plannen uit het LOP ook daadwerkelijk uitgevoerd te krijgen. Zo worden er maatregelen voorgesteld om van de uiterwaarden een landschappelijke parel te maken, waar landbouw, recreatie en een rijke biodiversiteit samengaan. Dat kan door een combinatie van extensieve of biologische landbouw en ontwikkeling van ecologische randen, aangevuld met recreatieve wandelpaden en natuurbeheer, verzorgd door de agrarische sector. De gemeente moet hierbij alert zijn op het gebruik van landelijke en provinciale regelingen. Met de gemeente Wageningen, Rijkswaterstaat en andere overheden moet er een ecologische verbinding onder de N225 bij het Renkumse beekdal tot stand komen, zonder het verkeer te belemmeren.

- De uiterwaarden, zoals bijvoorbeeld de Rosandepolder, moeten een multifunctionele parel in het landschap worden met hoge biodiversiteit en waterkwaliteit.

Het beheer van de bossen is enerzijds gericht op recreatief gebruik en anderzijds op het bevorderen van de biologische diversiteit. Houtproductie en andere bosopbrengsten zijn geen hoofddoel, maar verdienen aandacht uit oogpunt van duurzaam gebruik van producten en energiebronnen.

Betrokken burgers

De in onze gemeente actief zijnde groene organisaties en hun vele vrijwilligers verdienen alle steun van de gemeente. Zij beschikken vaak over specifieke vakkennis en zijn bereid de handen uit de mouwen te steken. Het is belangrijk dat hun inbreng serieus wordt genomen. Hier geldt jong geleerd, oud gedaan. Ook jonge kinderen moeten kennis maken met de natuur. Via jeugdorganisaties als scouting, de scholen (buitenschoolse opvang) en het Milieu Educatief Centrum leren kinderen dat natuur kwetsbaar is en dat we er zuinig op moeten zijn.

Er zijn particuliere initiatieven waarbij met privaat geld en subsidies landgoederen en parken worden opgeknapt. Door het landgoed open te stellen voor publiek tegen een kleine vergoeding wordt bijgedragen aan de instandhouding en wordt de betrokkenheid van mensen met de natuur vergroot. D66 juicht deze eigentijdse vorm van landgoedbeheer van harte toe.

7. Bedrijvigheid en werkgelegenheid

Bedrijvigheid is de motor van onze samenleving. Dat die motor is gaan haperen kan niemand zijn ontgaan. Ook de gemeente Renkum heeft te maken met de recessie. De gemeente dient een visie te ontwikkelen op de lokale economie op grond waarvan de juiste maatregelen genomen kunnen worden. Hierbij is het belangrijk dat geld daar wordt ingezet waar (nieuwe) werkgelegenheid wordt gecreëerd. Verder moeten maatregelen niet alleen effect hebben op de korte termijn, maar ook op de langere termijn.

De gemeente Renkum kent veel zelfstandige ondernemers die in allerlei sectoren werkzaam zijn; zakelijke dienstverlening, bouw- en onderhoudssector, gezondheidszorg, detailhandel. Zij vormen een belangrijke drager van onze economie. De dienstverlening van de gemeente aan bedrijven moet op korte termijn worden geprofessionaliseerd. Starters moeten welwillend tegemoet worden getreden. Voorkomen moet worden dat (startende) bedrijven vertrekken uit de gemeente. Daarom moeten er enkele bedrijfsverzamelgebouwen bijkomen; door het delen van voorzieningen kunnen de kosten laag blijven. D66 wil de bedrijven ook enthousiast maken voor deelname aan een lokaal klimaatbeleid (zie hoofdstuk 4. Duurzame Ontwikkeling) om de milieubelasting in de hele gemeente te verlagen. De voorlichting aan bedrijven moet verbeterd en vergunningsprocedures moeten sneller worden afgehandeld. Voor vergunningen moet binnen de gemeentelijke organisatie één aanspreekpunt zijn (persoon of afdeling) met een duidelijk mandaat en de daarbij horende bevoegdheden. Regels mogen niet tegenstrijdig zijn en bij aanbestedingen die buiten de Europese regelgeving vallen moeten plaatselijke ondernemers een kans krijgen.

- D66 wil een bedrijvenloket met een dienstverlenende en proactieve houding naar ondernemers, zodat nieuwe en bestaande ondernemers gewezen worden op de kansen en mogelijkheden die de gemeente biedt.
- In de komende bestuursperiode wil D66 dat er minimaal één bedrijfsverzamelgebouw wordt gerealiseerd.

De gemeente moet een proactieve opstelling hebben bij het verstrekken van informatie. Daarbij denken we aan de meeste actuele informatie rond duurzaamheid, regelgeving, vergunningen, beveiliging en verder alles wat voor de lokale bedrijvigheid interessant kan zijn. Via het bedrijvenloket kan de gemeente ook bedrijven met elkaar in contact brengen zodat nieuwe initiatieven kunnen ontstaan (netwerken). Het loket moet ook zorgen voor een goede afstemming van aan bedrijven gerelateerde zaken binnen de gemeentelijke afdelingen.

Hoewel de gemeente geen directe invloed heeft op de levensvatbaarheid van detailhandel en dergelijke, kan ze door het ondersteunen en faciliteren van acties van ondernemers toch bijdragen aan hun voortbestaan. Daar hoort ook bij het niet invoeren van betaald parkeren. D66 is voor een vorm van openstelling van winkels op zondag.

**D66 wil een
bedrijvenloket
met een
dienstverlenende
en proactieve
houding naar
ondernemers**

D66 is blij dat het Renkums beekdal nu zijn voltooiing nadert. De gemeente is hiermee een prachtig landschappelijk gebied rijker met een grote biodiversiteit. De elders overgebleven bedrijfslocaties moeten hun bestemming behouden.

Jonge werklozen

Een punt van zorg is de toename van het aantal jongeren dat na hun opleiding geen werk vindt. Zij kunnen geholpen worden door leerwerktrajecten of stageplaatsen bij bedrijven, hulp bij het solliciteren, korte aanvullende cursussen. Hiervoor moet een beroep gedaan worden op de lokale bedrijven. Daarnaast moet het mogelijk zijn om werkzoekenden (eventueel met behoud van uitkering) in te zetten voor verenigingswerk, natuurprojecten, begeleiding van jongeren bijvoorbeeld in buitenschoolse opvang.

- De gemeente moet het voortouw nemen om jongeren te voorzien van werk en scholing.

8. Kunst en cultuur

D66 vindt dat het beleven van kunst en cultuur voor iedereen mogelijk moet zijn en hecht hier grote waarde aan. Initiatieven voor kunstbeoefening worden welwillend door de gemeente bekeken. Renkum heeft wat betreft kunst en cultuur een naam hoog te houden.

- Kunst en cultuur mag geen sluitpost zijn. Daarom wil D66 dat per jaar 1 % van de begroting wordt besteed aan kunst en cultuur.

Onze gemeente is al ruim anderhalve eeuw aantrekkelijk voor kunstenaars; het museum Veluwezoom in kasteel Doorwerth beschikt over een collectie schilderijen uit het verleden waaruit veel liefde voor het landschap spreekt. Dat dit nog steeds zo is uit zich in de vele initiatieven en organisaties op dit terrein. Voorbeelden zijn Stichting Scarabee dat hedendaagse kunstenaars een platform biedt en Kunstroute dat er voor zorgt dat hier wonende kunstenaars hun werk kunnen tonen aan het publiek. D66 hoopt dat de kunstenaarsenclave in Wolfheze, als deze in 2010 het terrein van de Gelderse Roos moet verlaten, zo nodig met hulp van de gemeente, een andere plek vindt binnen de gemeentegrenzen om te wonen en te werken.

- D66 wil dat er een gedegen onderzoek komt naar een permanente tentoonstellingsruimte waar wisselende tentoonstellingen kunnen worden gehouden.

Kunst en cultuur voor de jeugd

In de gemeentelijke Cultuurvisie 2005-2015 staat dat het culturele erfgoed voor iedereen toegankelijk moet zijn. Ook de jeugd moet zich op dit gebied kunnen ontplooiën. Voor D66 betekent dit dat verenigingen en instellingen die subsidie ontvangen van de gemeente, als tegenprestatie hun kennis en ervaring op kunst en cultuurgebied overbrengen op de jeugd. Dat kunnen zij doen op de scholen, culturele ontwikkeling als onderdeel van het lesprogramma, en door eigen jeugdactiviteiten te ontwikkelen, bijvoorbeeld het bezoeken van tentoonstellingen en culturele instellingen. De subsidie voor het Venster wil D66 handhaven.

- D66 wil kunst- en cultuureducatie op scholen stimuleren.

Kunst- en cultuuruitingen

Theaterfestivals, poëzie, muziek, film en toneel in de openlucht, er gebeurt van alles waar de gemeente soms financieel en soms facilitair aan bijdraagt. Initiatieven komen steeds van mensen met visie, uitstraling, durf en eindeloos doorzettingsvermogen. De gemeente kan, waar dat echt nodig is, voortrekker zijn, maar ze moet vooral levensvatbare plannen met raad en daad ondersteunen en desgewenst de coördinatie overnemen. De Concertzaal in Oosterbeek moet een culturele parel worden. D66 is voorstander van een meer commerciële exploitatie, maar de activiteiten moeten binnen de perken blijven. Ook om geluidsoverlast en parkeerproblemen in de hand te houden. Het gehele plan moet in goed overleg met omwonenden tot stand komen. De alternatieven die door hen zijn aangedragen moeten serieus worden getoetst op hun haalbaarheid.

D66 wil

- **Dat per jaar 1% van de begroting besteed wordt aan kunst en cultuur.**
- **Een gedegen onderzoek naar een permanente tentoonstellingsruimte.**
- **Kunst- en cultuureducatie op scholen stimuleren.**
- **Dat bij een project van enige omvang een kunstuiting wordt toegevoegd, te betalen uit het fonds bovenwijkse voorzieningen, particuliere bijdragen of andere cultuurfondsen.**

Kunst in de openbare ruimte

Kunst in de openbare ruimte moet een prominentere plaats krijgen. Van elk kunstwerk in de openbare ruimte moet informatie te vinden zijn op de website van de gemeente. Daarbij hoort de naam van de kunstenaar en de betekenis of oorsprong van het kunstwerk. Zo ontstaat een soort digitale kunstroute die voor iedereen toegankelijk is. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de expertise van de organisatie van Kunstroute.

- Bij een ruimtelijk project van enige omvang moet een kunstuiting worden toegevoegd, te betalen uit het fonds bovenwijkse voorzieningen, particuliere bijdragen of andere cultuurfondsen.

Bibliotheek

De bibliotheek is een onmisbare voorziening in onze gemeente. Het bibliotheekwerk heeft zich de laatste jaren ontwikkeld van een gebouw waar je alleen boeken kan lenen tot een organisatie waar met behulp van de modernste ICT-middelen op allerlei terreinen informatie kan worden verstrekt. D66 wil dat met de gemeentelijke subsidie het niveau van de dienstverlening gehandhaafd kan blijven. Bekeken moet worden of door samenwerking met andere organisaties besparingen mogelijk zijn.

Airborne

De geschiedenis achter de jaarlijkse Airborne-herdenking moet levend blijven. Om dat te bereiken is meer samenwerking met de omliggende gemeenten nodig. De gemeente Renkum moet zich hierin actiever opstellen.

Het Airbornemuseum heeft een ingrijpende renovatie ondergaan. D66 is vol lof over het ontwerp en de goede uitvoering van dit project. Door de actuele invulling kan dit een publiekstrekker worden met een internationale uitstraling.

Het grootste jaarlijkse evenement is de Airborne wandeltocht. Ook die hoort bij de Airborne-geschiedenis. De kosten die de gemeente maakt voor de organisatie wegen ruimschoots op tegen de 'immateriële' opbrengst in de vorm van de grote publieke belangstelling voor de tocht en alles wat er omheen plaatsvindt.

9. Veiligheid

Uit bijgehouden objectieve gegevens blijkt dat de gemeente Renkum 'relatief' onveilig is. Vernielingen en overlast scoren hoog. Maar ook het aantal woning- en auto-inbraken neemt toe. D66 vindt dit onaanvaardbaar. Om deze problemen aan te pakken is een brede aanpak nodig. Alleen repressie en wijzen naar de politie is niet voldoende.

D66 wil dat de sociale structuur in wijken wordt versterkt (zie hoofdstuk 1. Ruimtelijke Ontwikkeling). Dat is ook goed voor het creëren van meer veiligheid. Jongeren moeten in de openbare ruimte meer gelegenheid krijgen voor positief vertier zoals trapveldjes, een hangplek of skatebaan en ze moeten ook leren wat asociaal gedrag voor consequenties heeft. Ouders, scholen en verenigingen zouden hier aandacht aan moeten besteden. Zaken die opzettelijk worden vernield moeten door de daders worden vergoed of hersteld.

Daarnaast moet de aanpak van kleine criminaliteit en overlast beter gestroomlijnd worden. Zo moet preventie door jeugd- en buurtwerk, dat nu vanuit Arnhem geregeld wordt, beter worden afgestemd op repressie dat door de politie geregeld wordt vanuit Ede-Wageningen.

Als verschillende diensten uit één regio worden afgenomen levert dit zowel efficiency- als financieel voordeel op.

- Alle veiligheidsdiensten moeten op hetzelfde regionale schaal werken.
- Daarnaast moet lokale kennis en betrokkenheid binnen de gemeentelijke organisatie behouden blijven.

D66 wil dat er meer politiecapaciteit beschikbaar komt voor onze gemeente. Teveel mankracht wordt ingezet in omliggende gemeenten. De lokale veiligheidsproblemen moeten goed in kaart worden gebracht. Tevens moet de gemeente inzage hebben in alle rapportages over misdrijven (per categorie). Door daarmee stevig te lobbyen bij de korpsbeheerder kan hopelijk voldoende politie-inzet worden gegarandeerd. D66 wil gegarandeerde aanrijtijden van hulpdiensten zoals ambulances.

- D66 wil dat de gemeente een eigen integraal veiligheidsbeleid ontwikkelt.
- De gemeente moet beschikken over een politiepost die niet de hele dag open hoeft te zijn, maar wél altijd bereikbaar is.

Bij de overgang van een gemeentelijke naar een regionale brandweer moet de gemeente mogelijke negatieve gevolgen vroegtijdig signaleren en bijsturen waar dat mogelijk is. De brandweer en andere hulpdiensten moeten binnen een beperkte tijd aanwezig kunnen zijn bij calamiteiten. Daarom moet de gemeente garant staan voor het behoud van de vier aanwezige brandweerblusgroepen

Als ergens snelheidsremmende maatregelen nodig zijn moeten de hulpdiensten betrokken worden bij de keuze die gemaakt wordt. Uitvoerende zaken lenen zich goed voor regionale samenwerking. D66 denkt aan bedrijfsveiligheid; dit vereist specifieke deskundigheid en kan in regionaal verband worden aangepakt. Hetzelfde geldt voor gladheidsbestrijding, dit is niet optimaal geregeld. Hiervoor kan de gemeente samenwerking zoeken met omliggende gemeenten.

10. Sport

Bewegen is goed voor iedereen, zeker nu bij steeds meer mensen sprake is van gewichtstoename. Sport en beweging dragen ook bij aan maatschappelijke integratie en sociale binding. Zowel landelijk als in gemeenten en provincies wordt sporten actief gestimuleerd. D66 wil dat de mogelijkheden in de gemeente verder worden uitgebreid. Dat hoeft niet per se in de competitieve sport te zijn, alle manieren om te bewegen zijn belangrijk.

D66 wil:

- De subsidie voor het zwembad in Oosterbeek handhaven.
- Met verenigingen die door toenemende belangstelling uit hun jasje groeien samen zoeken naar oplossingen in ruimtelijke en financiële zin.

Er zijn allerlei mogelijkheden die door de gemeente kunnen worden aangezwengeld, maar die niet altijd door de gemeente hoeven te worden uitgevoerd en betaald. We wonen naast Papendal, hét nationale sportcentrum van Nederland. Gedacht kan worden aan een sportdag of sportclinic voor leerlingen van basisscholen met medewerking van bekende sporters die op Papendal trainen. Verenigingen kunnen een sportkaart invoeren, waarmee jaarlijks enkele trainingen of activiteiten bij verschillende sportclubs kunnen worden gevolgd. Kinderen en volwassenen kunnen zo een gerichte keuze maken voor hun favoriete sport. Bewegen voor ouderen kan worden gestimuleerd door dans- en bewegingslessen in dorpshuizen. Fietsen is ook populair, niet alleen bij ouderen. Langs fietspaden kunnen rustplekken worden voorzien van een oplaadpunt voor accu's zodat mensen met een elektrische fiets tijdens hun picknick de accu kunnen opladen. Niet alleen de fietsers maar ook ondernemers in de recreatieve sector kunnen hiervan profiteren. Ook hier geldt jong geleerd is oud gedaan, daarom is het goed het bewegen op jonge leeftijd te stimuleren. Naast de beschikbare gymnastieklokalen en sportvelden moeten kinderen en jongeren ook buiten kunnen spelen op speeltoestellen en trapveldjes in de openbare ruimte. D66 is van mening dat recreatieve en competitieve sport in de eerste plaats een persoonlijk belang is dat gezamenlijk wordt beleefd in verenigingen. Alleen als een vereniging het beoefenen van een bepaalde sport niet kan opbrengen vanwege kostbare infrastructuur, kan worden gedacht aan ondersteuning door de gemeente. Uitgangspunt is dat de vereniging zelfstandig in staat is de voorziening in stand te houden. D66 juicht het toe dat verenigingen met verschillende sporten gezamenlijk activiteiten organiseren voor de jeugd.

- Als verenigingen door toenemende belangstelling sterk uit hun jasje groeien, dient de gemeente samen met de verenigingen te zoeken naar oplossingen in ruimtelijke en financiële zin.

D66 wil dat de gemeente samen met de sportverenigingen ervoor zorgt dat kinderen uit minder bemiddelde gezinnen ook kunnen deelnemen aan sport- (en andere) activiteiten.

- D66 wil de subsidie voor het zwembad in Oosterbeek handhaven.

11. Recreatie en toerisme

Het is al uitgebreid aan de orde geweest in hoofdstuk 2. Groen- en Waterbeheer, Natuur en Landschap. Renkum ligt in een omgeving die qua natuurschoon uniek te noemen is. Daarnaast herbergt de gemeente een aantal waardevolle cultuurgoederen en musea en is Renkum historisch gezien ook van betekenis. Het is dan ook geen wonder dat toeristen hier graag verblijven.

D66 vindt dat de gemeente Renkum meer zichtbaar moet zijn voor wat betreft toeristische mogelijkheden. Aansluiting van de VVV bij de Veluwezoom met één vestiging in Oosterbeek is niet voldoende. De gemeente moet een meer actieve PR voeren in de regio. D66 denkt aan uitbreiding van VVV-faciliteiten met een vestiging in het dorp Renkum. De openingstijden in de, overigens goed uitgeruste, VVV-vestiging in Oosterbeek zouden verruimd moeten worden. De kosten voor beide vestigingen kunnen beperkt blijven door de vestiging in Renkum onder te brengen in een winkel en door het werven van vrijwilligers of werkzoekenden voor de bezetting in Oosterbeek. Zie ook onze opmerkingen over de Airborne-herdenking in hoofdstuk 8. Kunst en Cultuur.

De levendigheid in de dorpskernen kan worden verhoogd door het toelaten van meer horeca en terrassen. Door de grote hotelcapaciteit kent de gemeente veel zakelijk toerisme. De gemeente moet dit waar mogelijk actief ondersteunen en faciliteren.

De gemeente beschikt al over een groot netwerk van wandel- en fietsroutes. Er ontbreekt echter nog een goede fietsverbinding naar het nieuw in te stellen voet- en fietsveer tussen Renkum en Heteren. Dit fietspad moet via de Noordberg ook doorgetrokken worden in de richting van Renkum en Wageningen.

- De gemeente Renkum moet in het kader van het toerisme een actieve PR voeren in de regio.
- De gemeente moet zoeken naar mogelijkheden om tegen geringe kosten de VVV-faciliteiten uit te breiden.

12. Burger en bestuur

De ervaringen in de afgelopen jaren laten zien dat de gemeente nog te vaak nalatig is in een goede communicatie met haar inwoners. D66 is positief over het besluitvormingsproces rond de Structuurvisie en het plan Bergerhof.

Open en betrokken

D66 is voorstander van een helder bestuur. Dit betekent dat het beleid van de gemeente helder moet zijn en dat het op een open en voor burgers inzichtelijke manier tot stand komt. D66 vindt openbaarheid van stukken vanzelfsprekend. Plannen, hoe relatief klein ook, moeten al in de initiërende fase met burgers besproken worden zodat zij vanaf het begin kunnen meedenken. Dit voorkomt overbodig werk achteraf en frustratie. Daar waar de politiek afwijkt van wensen van burgers moet dat worden besproken en met een goede motivering worden verantwoord.

Besluitvormingsprocessen mogen niet te lang duren. Burgers mogen niet aan het lijntje worden gehouden. D66 vindt dat de gemeente haar eigen deadlines in de gaten moet houden. Het gebeurt te vaak dat de gemeente niet op tijd met oplossingen komt terwijl wel harde toezeggingen zijn gedaan (Europaplein, inrichting park Dennenkamp, gebruik noodlokalen). D66 wil dat nieuwe vormen van inspraak worden onderzocht en dat er mee wordt geëxperimenteerd. De rol van burgerpanels moet worden geëvalueerd. Burgerpanels worden vaak gezien als een evenredige vertegenwoordiging van burgers en dat is niet altijd juist.

Er moet serieus werk gemaakt worden van het verminderen van regelgeving.

- Burgers moeten actief en in een vroeg stadium bij het maken van plannen worden betrokken

Ambtenaren moeten vervangbaar zijn bij langdurige afwezigheid (ziekte, buitengewoon verlof). Dat kan alleen met een goede registratie van afspraken en verantwoordelijkheden.

Klachten van burgers moeten serieus genomen worden en binnen korte tijd worden afgehandeld. Klantvriendelijkheid staat voorop in de contacten met burgers.

Dorpsplatforms

D66 wil dat de gemeente meer wijk- en dorpsgericht gaat werken zodat er minder versnippering is van zaken die een wijk betreffen. Daartoe moet de interne communicatie tussen de verschillende gemeentelijke afdelingen worden verbeterd. D66 ziet de dorpsplatforms als een brug tussen politiek en bewoners. Deelname aan activiteiten die door de Dorpsplatforms worden georganiseerd ziet D66 als een must voor bestuurders en politici die willen weten wat er leeft onder de bevolking.

Burgers moeten actief en in een vroeg stadium bij het maken van plannen worden betrokken

Website

De gemeente beschikt over een mooie website, maar het kan altijd beter. D66 wil dat de website ook gebruikt kan worden voor inspraak in gemeentelijke procedures en voor burgerdiensten zoals het aanvragen van paspoort of rijbewijs.

D66 wil dat uiterlijk in 2010 de gemeentelijke website voldoet aan het Besluit Kwaliteit Rijksoverheidswebsites. Dat betekent dat naast een voorleesfunctie er omschrijvingen moeten zijn van afbeeldingen en andere visuele onderdelen en dat de tekstgrootte kan worden aangepast. De website moet ook met alleen een toetsenbord te bedienen zijn. Door al deze maatregelen wordt de website beter toegankelijk voor blinden en slechtzienden. Dat is soms nodig om bijvoorbeeld WMO-aanvragen of enquêtes in te vullen.

Dualisme

In 2002 is het duale stelsel ingevoerd waarbij aan de gemeenteraad meer gewicht is toegekend als hét besluitvormende orgaan van de gemeente. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van besluiten. D66 wil dat college en raad in de gemeente Renkum meer dan tot nu toe gaan handelen in de geest van het dualisme.

D66 wil dat de gemeente meer aandacht besteedt aan verkiezingen, zowel lokale als provinciale, landelijke en waterschapsverkiezingen. Zo moeten er op goed zichtbare plaatsen speciale verkiezingsborden komen voor posters. Er moet in verkiezingstijd een speciale gemeentelijke verkiezingsite zijn en de gemeente zou kunnen faciliteren bij het organiseren van debatavonden.

Regionale samenwerking

D66 is voor samenwerking met andere gemeenten als het gaat om uitvoering van taken. Om hierover meer helderheid te krijgen vindt D66 dat onze samenwerkingsverbanden eens goed onder de loep moeten worden genomen. Over nut en noodzaak moet een openbaar debat worden gevoerd. Kosten moeten in beeld worden gebracht.

De Stadsregio Arnhem-Nijmegen is een belangrijk en toch niet door de burgers rechtstreeks gekozen orgaan met vergaande bevoegdheden op terreinen als openbaar vervoer en volkshuisvesting. Op besluiten die in de Stadsregioraad genomen worden en die de gemeente niet welgevallig zijn is geen beroep mogelijk. D66 vindt dat de bevoegdheden van de Stadsregio moeten worden overgedragen aan gemeenten of provincie. Zolang dit wettelijk niet geregeld is wil D66 dat het college meer opkomt voor de Renkumse belangen en dat de gemeenteraad meer structurele controle uitvoert op de door de regioraad genomen besluiten en de consequenties daarvan voor de gemeente Renkum.

13. Financiën en subsidiebeleid

De gemeente Renkum krijgt te maken met de gevolgen van de economische crisis. Bezuinigingen zijn onafwendbaar. Het is van groot belang dat iedereen in Renkum, inwoners en politiek, nu al begrijpen dat wij de komende jaren voor een financiële uitdaging staan. D66 vindt het onverantwoord om nu niets te doen. Te lang zijn belangrijke beslissingen vooruit geschoven. Daarmee wordt het nieuwe college nu opgezadeld. Een brede discussie over bezuinigingen is noodzakelijk.

Eerst enkele cijfers

De huidige uitgaven van de gemeente Renkum bedragen ongeveer 59 miljoen euro. De eigen inkomsten van de gemeente uit ozb (onroerende zaak belasting), heffingen (afvalstoffen) en rechten (rioolrecht) bedragen ongeveer 10 miljoen euro. Dat is ruim 16 % van de totale inkomsten. Het grootste deel van de inkomsten komt dus uit het gemeentefonds en andere rijksbijdragen.

De begroting

Uitgangspunt voor D66 is een sluitende begroting. D66 wil dit bij voorkeur bereiken door het verlagen van de uitgaven en niet door het verhogen van de belastingen en heffingen. Ook moeten reserves zo veel mogelijk ongemoeid worden gelaten en waar mogelijk aangevuld. Inwoners en organisaties moeten vanaf het begin bij de mogelijke bezuinigingen worden betrokken. Dat verhoogt het draagvlak en zorgt voor creatieve inbreng.

De gemeentelijke organisatie

D66 wil naar een efficiënter functioneren van de ambtelijke organisatie. Bezuinigingen op de ambtelijke organisatie kunnen (deels) besteed worden aan kwaliteitsverbetering en betere serviceverlening voor de inwoners. D66 wil een ambtelijke organisatie die op basis van meetbare doelstellingen afgerekend kan worden. Het inhuren van externe bureaus moet als het enigszins kan vermeden worden.

Financiële voordelen

D66 wil het voorzieningenniveau zo veel mogelijk in stand laten, maar alle mogelijke bezuinigingen moeten serieus worden overwogen.

Geld kan worden bespaard door meer en betere samenwerking met andere gemeenten. Dit is de afgelopen periode op verschillende terreinen succesvol gebleken. D66 wil dit proces verder doorzetten. Hiermee worden efficiency en financiële voordelen behaald.

D66 wil dat de gemeente actiever zoekt naar subsidiemogelijkheden bij provincie, stadsregio, rijk of Europese Unie. Daarnaast moet een scherp inkoopbeleid zorgen voor minder uitgaven.

Financiële voordelen kunnen ook worden behaald door projecten op basis van een publiekprivate samenwerking op te zetten. Dit geldt zowel voor de investeringen als de exploitatie.

D66 wil:

- Een solide en sluitende begroting.
- Duurzaam investeren.
- Bij mogelijke bezuinigingen in een vroegtijdig stadium inwoners en verenigingen raadplegen.
- Dat bij elk project van de gemeente een strak financieel management wordt gevoerd.
- De ozb, indien noodzakelijk, slechts verhogen met de inflatiecorrectie.

Nieuwe investeringen

Ondanks de sombere vooruitzichten wil D66 de komende jaren ook investeren. Goede investeringen verdienen zichzelf bovendien terug. Investerings moeten vooral ten goede komen aan de lokale economie. Duurzame ontwikkeling komt het beste tot stand als duurzaam wordt geïnvesteerd. D66 hanteert als uitgangspunt dat deze investeringen zichzelf in 15 jaar terug moeten verdienen. Het terugverdieneffect betreft ook investeringen in onderhoudsarme producten.

Bij elk project moet duidelijk zijn wie verantwoordelijk is voor de kostenbeheersing en bij dreigende overschrijding moet adequaat worden ingegrepen.

Opbrengsten van investeringen hoeven niet altijd alleen in geld te worden uitgedrukt. Een tevreden klant of een klaslokaal met voldoende frisse lucht is ook opbrengst.

Bij bouwplannen wordt van ontwikkelaars een bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen in rekening gebracht. Dit kan ook worden aangewend voor kunst in de openbare ruimte (zie hoofdstuk 8. Kunst en Cultuur).

Eigen inkomsten gemeente

De gemeente Renkum is wat betreft de lokale lasten een van de duurste gemeenten van Gelderland. Dat is deels te rechtvaardigen door onze mooie omgeving en het hoge niveau van de voorzieningen.

D66 wil de ozb, indien noodzakelijk, slechts verhogen met de inflatiecorrectie. Overige belastingen moeten zoveel mogelijk kostendekkend zijn en gebruikt worden voor het desbetreffende doel.

D66 wil verder een marktconforme aanpak van het gemeentelijk grondbedrijf. Daarnaast is D66 tegen het opzetten van nieuwe lokale belastingen, zoals bijvoorbeeld betaald parkeren.

- Uitgangspunt voor D66 is een solide en sluitende begroting.
- D66 wil duurzaam investeren, omdat duurzame investeringen zichzelf terugverdienen.
- D66 wil dat bij mogelijke bezuinigingen de betrokken inwoners en verenigingen in een vroeg stadium worden geraadpleegd.
- Bij elk project waar de gemeente bij betrokken is dient een strak financieel management gevoerd te worden.
- D66 wil de ozb, indien noodzakelijk, slechts verhogen met de inflatiecorrectie.

Subsidiebeleid

Meer dan 60 verenigingen en stichtingen op allerlei terreinen ontvangen structureel of incidenteel subsidie van de gemeente. De gemeente ondersteunt ook het vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld met verzekeringen. Vrijwilligers zijn een belangrijke motor voor de activiteiten van veel verenigingen. Verenigingen hebben tot doel om mensen zich te laten ontwikkelen en aan de samenleving deel te nemen. Ontmoetingen met andere mensen bevordert begrip en respect voor elkaar en draagt bij aan de kwaliteit van leven. Vanuit de visie dat bepaalde doelgroepen goed bediend moeten worden (jong, oud, kwetsbaar) is de subsidie op algemene cursussen en culturele activiteiten gekort, waardoor een aantal cursussen niet meer gegeven wordt. D66 vindt dat geen goede zaak. Mensen moeten zelf hun keuze maken en waar dat nodig is kan de gemeente hulp bieden, bijvoorbeeld via een 'Renkumkaart'. Verenigingen moeten ook zelf blijven zoeken naar inkomsten of besparingen door zelfredzaamheid en sponsoring.

14. De dorpen uitgelicht

Doorwerth

D66 wil geen nieuwe grote appartementengebouwen in Doorwerth. Daar zijn er al voldoende van, er is zelfs leegstand. Doorwerth heeft nog steeds een onevenwichtige bevolkingsopbouw. Er zijn naar verhouding weinig jonge gezinnen. Bescheiden woningbouw in het middensegment kan bijdragen aan verbetering. Nieuwe plannen moeten passen bij het bosachtige karakter. Voorzieningen dienen zoveel mogelijk te worden geclusterd in de dorpskern. Ontwikkelingen in de dorpskern mogen niet ten koste gaan van het aantal parkeerplaatsen. De daar aanwezige winkels en voorzieningen hebben ook klanten van buiten Doorwerth.

Heelsum

Heelsum heeft net genoeg winkels om als kern te kunnen functioneren. Voor het grote aantal ouderen die zelfstandig wonen is het belangrijk dat de winkels er blijven. De muziekkoepeel behoort bij de dorpsgeschiedenis en is onderdeel van de openbare ruimte. De gemeente is daarom verantwoordelijk voor het onderhoud.

Heveadorp

Heveadorp heeft de status van afzonderlijke kern maar ontbeert voorzieningen. Met succes hebben actieve bewoners bijgedragen aan de vernieuwing van de speelplaats. Het is een mooie centrale ontmoetingsplek. In het voormalige schooltje hebben kunstenaars nu hun atelier. D66 juicht dit toe maar er moet ook plaats zijn voor andere activiteiten. De gemeente dient met bewoners te kijken of er voldoende mogelijkheden zijn voor buurtactiviteiten.

Oosterbeek

D66 pleit voor behoud en versterking van het kernwinkelgebied. De ruimte voor het postkantoor moet een centrumfunctie krijgen. De inrichting hiervan moet in de komende bestuursperiode gerealiseerd worden. Het gebied rondom het gemeentehuis moet aantrekkelijker worden.

D66 is tegen woningbouw op de locatie van de speeltuin en het speelveld aan het Stenenkruis.

Er gaat veel verkeer door Oosterbeek dat daar niet hoeft te zijn. De gemeente moet zich bij de gemeente Arnhem en de Stadsregio sterk maken voor een goede ontsluiting van het Arnhemse verkeer richting Amsterdamseweg.

D66 is geen voorstander van dure ingrepen zoals overkapping van het spoor of grootschalige bebouwing bij het station.

Renkum

De Renkumse Dorpsstraat heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. De straat is nu levendig en heeft een gevarieerder winkelaanbod. Winkels en horeca zijn allereerst afhankelijk van de economie, maar de gemeente kan samen met de ondernemers wel stimuleren dat er extra activiteiten zijn.

Voldoende ontspanningsmogelijkheden en begeleiding voor jongeren blijven aandachtspunt van de gemeente.

Het Europaplein functioneert niet optimaal en ziet er onverzorgd uit. D66 wil dat het met voorrang wordt opgeknapt. Het moet weer een aantrekkelijk plein worden. Horeca moet in de directe omgeving van het plein worden toegestaan. Een inrichtingsplan moet in nauwe samenwerking met de bewoners en belanghebbenden tot stand komen. D66 is over het algemeen positief over het Multi Functioneel Cluster 3B4, maar vindt dat concentratie van voorzieningen niet te ver doorgevoerd moet worden. Voorzieningen die elders in Renkum goed onderdak hebben, bijvoorbeeld de bibliotheek en de tennishal, moeten gewoon blijven waar ze zijn. Onnodige kapitaalvernietiging is in deze tijd van financiële krapte uit den boze. D66 steunt het streven om 3B4 als pps-project (publiekprivate samenwerking) uit te voeren (zie hoofdstuk 13. Financiën en Subsidieverlening).

Wolfheze

D66 vindt dat het rustige en groene karakter van het dorp gehandhaafd moet blijven. Echter, voor het behoud van de weinige voorzieningen, is D66 akkoord gegaan met de bouw van een aantal nieuwe woningen. Het is een gemiste kans dat hierbij geen aandacht besteed is aan duurzame bouw.

De afspraak tussen de gemeente en De Gelderse Roos wat betreft bebouwing moet worden gehandhaafd. Dat betekent geen uitbreiding van bebouwing, maar optimaal gebruik van bestaande gebouwen of nieuwbouw na sloop. Dat heeft consequenties voor de aldaar wonende kunstenaarsenclave. Zie daarvoor onze opmerkingen in hoofdstuk 8. Kunst en Cultuur.

D66 wil dat er voor de zuidzijde van het station een plan komt waarin enkele functies goed gecombineerd worden: een veilige verkeersafwikkeling, ruimte voor centrumfuncties, recreanten en het Airbornemonument. Het parkeerterrein terrein bij het station moet worden opgeknapt.

15. Kandidatenlijst

De kandidatenlijst van D66 Renkum voor de gemeenteraadsverkiezingen op 3 maart 2010 ziet er als volgt uit:

- 1 Jasper Verstand
- 2 Danielle Bondt
- 3 Pieter Minderhoud
- 4 Rein Bouwman
- 5 Frans Hoekman
- 6 Henny Reudink
- 7 Marc Goossens
- 8 Jurryt Jannink
- 9 Coen van Dijk
- 10 Karel Jollie
- 11 Linda Carton
- 12 Annemijn Kramer – van Kraaij
- 13 Trudy Schut – Hulsker
- 14 Dick van Oort
- 15 Marcel Mourits
- 16 Edwin van den Elst
- 17 Judith van Genderen
- 18 Henk Horsman
- 19 Jan Schiphorst
- 20 Patrick Steggerda
- 21 Bert Post

Kijk voor meer informatie over D66 Renkum op www.d66renkum.nl.

TOT SLOT

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen door inbreng van de leden van D66 Renkum. Wij hebben ook gesprekken gevoerd met mensen die in de gemeente Renkum actief zijn en een specifieke deskundigheid hebben. Wij willen hen in het bijzonder bedanken voor hun bereidheid met ons te praten en voor hun ideeën. Het programma zal hen persoonlijk worden overhandigd.

Het verkiezingsprogramma 2010 - 2014 is door de leden vastgesteld in de afdelingsledenvergadering van 7 december 2009.

De programmacommissie
Linda Carton
Judith van Genderen
Marcel Mourits
Trudy Schut-Hulsker
Jasper Verstand